

ביאורים

לאחר שהוכיח ריה"ל את הצורך במסורת עבור קריאת פסוקי התורה, הוא פונה להסביר בפירוט את הנחיצות למסורת תורה שבעל פה כדי להבין מצוות שונות בתורה. לכל חברה יש מושגים שהם מובנים מאליהם, אין צורך להסביר אותם כשהם נאמרים. למשל, אם כל החברים נפגשים כל שבת ליד הקיר שבגן המשחקים, כשמישהו יאמר: תגיעו לקיר בשעה שש, כולם יבינו את כוונתו. אין צורך להסביר לאיזה קיר הוא מתכוון בגלל שזהו מושג מובן מאליהו. הקראים טוענים שהתורה שבכתב מושלמת ואין כל צורך בסיוע כדי להבין את כוונת הכתוב שבה. ריה"ל מוכיח עד כמה דבריהם חסרי בסיס כשהוא בוחן כמה מן המצוות ואת הדרך שניתן להבין אותן. לשון התורה "החדש הזה לכם..." שהיא המצווה הראשונה שבה נצטוו ישראל, היא דוגמה למצווה שאיננה מוסברת כלל ועיקר. על איזה חודש מדובר? אין לנו אלא להסביר שהתורה פונה לעם שהמושגים מובנים לו. כלומר, קיימת אצלו מסורת כלשהי שיוצרת את המובן מאליהו שעליו דיברנו לעיל. כך הוא גם מדגים בעניין השחיטה של הקרבנות שעליהם נצטוינו. כיצד היא פעולת השחיטה: האם בדקירה? ירייה? או אולי בחנק? ללא ההנחה שישנה מסורת, לא ניתן להבין את המילה "זביחה", ולא את הדרך שיש לבצע את הציווי הזה. זוהי דוגמה נוספת לכך שללא הפירוט המדויק, שהוא חלק בלתי נפרד מן התורה שבעל פה, אין אפשרות להבין את התורה. התורה שבעל פה היא עדות לכך שהשפה שבה התורה מדברת אלינו מובנת לנו. התורה פונה לעם שמושגי התורה אינם זרים לו.

הרחבות

הכרח המסורת

ריה"ל מסביר שאנו זקוקים למסורת של התורה שבעל-פה כדי להבין את כוונת התורה שבכתב. בגמרא בשבת יש סיפור על נכרי שרצה להתגייר על מנת שילמד רק את התורה שבכתב: "מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו: שתיים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. א"ל: שבכתב אני מאמינך ושבעל פה אני מאמינך, גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנייפה. בא לפני הלל, גייריה. יומא קמא א"ל א"ב ג"ד. למחר אפיך ליה. א"ל: והא אתמול לא אמרת לי הכי? א"ל: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עלי" (=יום אחד אמר לו אל"ף בי"ת גימ"ל דל"ת, למחרת הפך לו את הסדר. אמר לו הגר: הרי אתמול לא אמרת לי כך. אמר לו: הרי כדי ללמוד ולהבין את משמעות האותיות אתה חייב לסמוך עלי ולהאמין לי, כך תסמוך עלי גם לגבי הפירוש לתורה שבכתב שהוא התורה שבעל-פה.) [שבת לא, א].

סיפור זה מתאים להסברו של ריה"ל בדבר ההכרח שיש במסורת לגבי ההבנה ולא רק לגבי הקריאה הנכונה.

שאלות לדיון

מדוע התורה ניתנה כך שאי אפשר להבינה כראוי בלי מסורת?

לאור דברי ריה"ל, מהו היחס הראוי אל המסורת גם בענייני מנהגים שאינם מצוות מן התורה?

ריבוי ספקות ללא מסורת

לד אָמַר הַפּוֹזֵרִי: כִּךְ אוֹמְרִים הַקְּרָאִים. אֲבָל אַחַר מְצִיאוֹת הַתּוֹרָה כְּפֹהִיא שְׁלֵמָה הֵם אֵינָם זְקוּקִים לְמִסְרָת.

לה אָמַר הַחֲבֵרִי: חֲלִילָה לָהּ, שִׁהְרִי זֶה סֵפֶר מֹשֶׁה הַפְּשׁוּט הַצָּרֵךְ בְּמִלּוֹתָיו וּבְהִגִּיתוֹ לְמִסְרָת שֶׁל כְּפֹה פְּתוּת, מְנַקֵּד, וּבִעַל טְעָמִים, וּמְפַסֵּק, וּמְסַרְוֵן, עַל אַחַת כְּפֹה וְכֹפֶה הַצָּרֵךְ בְּעֵינֵינוּ, כִּי הֵעֵנִין רָחֵב מִן הַמְּלִים. הַתְּרָאָה כִּי כְּשֶׁאָמַר לָהֶם "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים", לְמַשָּׁל, לֹא הִסְתַּפְּקוּ בְּנֵי אָדָם הָאֵם רָצָה לוֹמַר חֲדָשִׁי הַגִּיפְטִים, וְהֵם הַמְּצָרִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּיַנְיָהֶם, אוֹ רָצָה לוֹמַר חֲדָשִׁי הָאֲרָמִים, אֲשֶׁר הָיוּ עִם אַבְרָהָם בְּאוֹר כְּשָׂדִים, וְהֵם הַפְּשָׁדִים, אוֹ חֲדָשִׁים שְׂמֻשָּׁיִם, אוֹ חֲדָשִׁי הַיֵּרֶךְ בְּאֶפֶן שִׁיתֵּי אֵימָם עִם שְׁנֵי הַשְּׂמֻשׁ, כְּמוֹ שֶׁבָּא בְּחֻמַּת הָעֵבֹר.

הספקות בהיתרי המאכלות

הַיִּיתִי רוֹצֵה שִׁישִׁבוּנֵי הַקְּרָאִים תְּשׁוּבָה מְסַפְּקָת עַל זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְאֲשׁוּב לְדַעְתָּם, כִּי אֲנִי רוֹצֵה לְהַשְׁתַּדֵּל בְּדַבָּר, וְשִׁישִׁבוּנֵי תְּשׁוּבָה מְסַפְּקָת כְּאֲשֶׁר אֲשַׁאֲלֶם עַל מֵה שִׁיתָר בּוֹ בְּעַל חַיִּים, מֵה עֵנִין הַזְּבִיחָה, וְאוּלַי הִיא נְחִירָה וְהֶרֶג אֵיר שִׁיזְדַּמְּוֹ? וְלִמָּה זֶה נֶאֱסָרוּ זְבָחֵי גֹזִיִּים, וּמֵה בֵּין שְׁחִיטָתוֹ לְהַפְּשָׁטוֹ וּשְׂאָר מְלֹאכְתּוֹ? וְהַיִּיתִי רוֹצֵה שִׁיבְּאָר לִי הַחֲלֵב הָאֶסּוֹר, וְהוּא דְבוּק בְּמִתָּר בְּמַעֲשִׂים וּבְחֻלְחֻלַת, וְזוּלַת זֶה מְנַקְוֵי הַבֶּשֶׂר, וְיִתֵּן לִי הַגְּבוּל שֶׁבֵּין הַמִּתָּר וְהָאֶסּוֹר, בְּאֶפֶן שֶׁלֹּא אֲחַלֵּק בּוֹ עַל חֲבֵרִי. וְכֵן הָאֲלִיָּה הָאֶסּוּרָה אֲצַלֶם, הַיֵּשׁ לָהּ גְּבוּל? וְאוּלַי אֲחַד יְסִיר קֶצֶה הַזָּנֵב בְּלֶבֶד וְאַחַר יְסִיר הַקְּטִלִית כְּלָהּ. וְהַיִּיתִי רוֹצֵה שִׁיבְּאָר לִי הַעוֹף הַמִּתָּר מִן הָאֶסּוֹר, מְלֶבֶד הַמְּפָרְסִים, רְצוּנֵי לוֹמַר יוֹנָה וְתוֹר, וּמְנִינֵן לוֹ שֶׁאֵין הַתְּרַנְגְּלַת וְהָאֵזוּ וְהַבְּרוֹז וְהַחֲגֻלָּה מִן הַטְּמֵאִים.

בענייני - הבנתו לפרטי. ואשוב לדעתם - אצטרף לשיטתם. נחירה - הריגת בהמה שלא בשחיטה. זבחי גויים - שחיטת גוי. באופן שלא אחלוק וכו' - בצורה שהתירה מוסכמת על כולם. הקטלית - חלק בבהמה שנמצא מעל הירכיים.